

TEATER

Käesolev hooaeg on „Estonia“ teatritele kunstiliste tulemuste poolest eriti viljakaks kujunenud. Kaks eelmist lavastust — „Roosikaval“ ja „Joanna tentata“ — võib kaheldamatult kanda teatri loominguilise aktiivse. Nädala eest liitus ooperile ja balletile ka vääriline etendus kerge muusa žanris — muusikal „Mees la Manchast“.

Oma tuumakuse ja mõttelise erikaalu poolest võib Dale Wassermanni (tekst) ja Mitch Leigh' (muusika) teost lugeda parimate muusikalide sekka, kusjuures lugu Don Quijotest arendab seda muusikali tõsi-dramaatilist suunda, millega meie publikul oli võimalik tutvuda „West Side'i loo“ kaudu.

Küllap on üsna seaduspärane, et kõnesolev lavalugu sündis just Ameerika Ühendriikides, maal, kus riiklik ja ühiskondlik elukord otseselt kutsus võitlema üllaste ja humanistlike ideaalide eest.

Muidugi pole mõeldav, et dramatisering suudaks edasi anda Cervantese ulatusliku teose kõiki tahke, selle kujude- ja mõtteriikkust. Samas aga tuleb tõdeda, et autorid on osanud tabada kõige olulisemat — Cervantese teose mõttelist suunitlust, selle kesksete kujude paljuütlevast tänapäeva vaatatajale. Oieti ei saagi seda lavalugu pidada dramatiseringuks — õigem oleks kõnelda originaalsest teosest Cervantese ainetel.

S. Nõmmiku seniste lavastuste seast tõuseb „Mees la Manchast“ esile oma terviklikkuse ja mõtteriikkuse poolest. Kui varem tuli tema režiisööritööks vahel rentida pealispinda mõõda libisemist ja mõnikord ka maitseväärtusi, siis seekord on ta oma kaheldamatu võimekuse õigesti osanud rakendada — etendus on üldiselt ühtne, kõik lavastuslikud komponendid on allutatud teose mõtte teenistuses. Osalt küll autorite, mõnevõrra aga ka lavastuse puuduseks tuleb lugeda, et esimeses vaatuses on tunda mõningast amorf-sust, idee edasiandmise katkendlikkust. Nimelt kipuvad mõned stseenid kujunema pal-

jalt mängulisteks, omaette teatraalseteks episoodideks, kus kaob tagaplaanile põhi-idee — võitlus õigluse, inimeste helgete unistuste ja ideaalide nimel.

Ilmselt hea on olnud lavastaja koostöö kunstnikuga: L. Roosa lavakujundus ja kostüümid on nii ajastu kui ka teose mõtte teenistuses. Eriti mõjuv on kogu aeg kaasa mängiv

lavaloo muuta veelgi säravaks ka muusika poolest.

Teater on välja pannud oma elitkoosseisu. Oleme küll harjunud nägema meisterlikku lavaloomingut nii G. Otsalt, E. Pärnalt kui ka H. Sallolt, kuid sedapuhku on nad kõik osanud leida midagi uutset ja värsket, kordamatat seni tehtut.

Unustamatu on G. Ots ni-miosas. Tema roll on lavaliste

Surmapõlgus ja oma tähe otsimise mõte kannavadi Don Quijote vaid väliselt naeruväärset, sisemiselt aga üllast kaju. Huvitav on veel see, kuidas kusagil enne lõppu rüütli ja autori kaju hakkavad teineteisele lähenema — Don Quijotel ja Cervantesel on ju samad ideaalid, kunstitõde kattub elutõega. Sellepärast saabki Cervantes kohtu

nähtud vulgaarset, igapähe saada olevat plikat selle noore naisega, kes lõpustseenis veendunult oma õigust nõuab ja kinnitab: „Mina olen Dulcinea!“ Seejuures on rolli areng antud vastuoluliselt, iga edasi liikumist ja paratamatut tagasilangemist peenelt psühholoogiliselt põhjendades. Ometi kord üks karakterosa nii võimekale kunstnikule, keda on seni hoitud enam-vähem ühesuguste subretlike rollide pii-res!

Kolmas meistritöö la Mancha mehe loos on Endel Pärna Sancho Panza — poisikeseli-kult agar, kord lihtsameelselt usaldav, samas aga elu märksa realistlikumalt vaatav kui tema kõrge lennuga isand. Ometi ei jäta ta ühtki seiklust vapralt kaasa tegemata, kuigi ei oska peale meeldimise midagi eriti esile tuua, kui temalt päritakse, mis kasu ta saab kannupoisiks olemisest. Seni oleme harjunud E. Pärna kuulma põhiliselt parandolauljana, sedapuhku aga ta lausa üllatab hääle ulatusega (muidugi oma vokaalsete eelduste piires). Eriti meelde jääb ja liigutab on Sancho viimane stseen oma sureva peremehe juures.

Peale juhtkolmiku on eten-duses veel mitmeid teisi õnnestunud osatähtsi: V. Truve võimukas Peamees, E. Meili kärtsuv-särtsuv kõrtsinaine, H. Sammelselja iga hinna eest abielluda tahtev Antonia, L. Toomsalu pärandusejahti pidav Majaemand, A. Pävi karakteerselt ilmekas Paater, I. Orava kasuahnelt ettevõtlik dr. Carrasco jt. Üldse tuleb märkida nii episoodiliste osatähtjate kui ka koori elavat ja mängulist lavaelu neis stseenides, kus nad aktiivselt tegevuses on. Indiferentsiks ja vahel koguni segavaks muutub laval istuv pealtvaatajaskond aga siis, kui nad ainult jooni ossa on taandanud. On siin midagi võimalik parandada? Valgustusega? Konkreetsimate lavalist ülesannetega?

„Ma loodan... maailma ja inimesi pisutki paremaks teha,“ väidab loo peategelane. Küllap seda suudavad ka nii igati õnnestunud teos kui ka selle püüdlikut hea etendus teatris. Realavastus pole see mingi hinna eest ning teatri-elamuse kui ka mõttelaengu peaks sellest saama igäiks.

V. KIVILO

«Mees la Manchast»

Sancho (Endel Pärn) ja don Quijote (Georg Ots).

trellitatud sein — nii siis, kui see eraldab vaatajaid vangidest, samuti nendes episoodides, kus see moodustab otse-kui rõhuvalt ängistava lae kõigele toimuvale. Mõjuvalt sümboolseks kujuneb ka teine kujunduslik leid — inkvisitsiooni käsikute saabumisel allastav massiivne trepp.

Kindlakäeliselt ja emotsionaalselt juhib etendust Ü. Raudmäe, kes on ka rekonstrueerinud teose partituuri heliplaadi järgi. Esimese kuulmis-mulje põhjal võiks aga siiski oodata veelgi suuremat täpsust laulude esitamises: süngoopide, rütmiliste rõhkude ja muu-de muusikaliste, näiliselt väheoluliste, pisidetaliide ilmekam väljatoomine võiks selle

ülesannete poolest hästi raske: tal tuleb olla kord Cervantes, samas kohes Don Quijote. Tema käes on etenduse ohjad, ühilaris ka mõtteliin, selle edasi-siviimine stseenist stseeni. Veenvalt väärikas, oma töö õigsust tunnetav, on tema Cervantes. Ja peaaegu hetkeliselt ümber kehastudes on G. Ots järsku pesuehtne Don Quijote, see kurva kaju rüütel, kes elus kõike — nii head kui halba — näeb võrdselt utreerituna ja on valmis üht iga hinna eest kaitsma, teise vastu tap-luse astuma. Tekstis on kuul-mise järgi meelde jäänud lau-se: „Sellest maailm ehk pa-remaks saab, et üks mees põl-gas surma ja püüdis haarata tähte...“

ette minnes Peamehe küsimu-sele siiralt vastata. „Jah, ta oli mu vend.“

Don Quijote—Cervantese ku-ju teeb veel reljeefsemaks te-ma ideeline antipood teoses — Hertsog, küünik ja skeptik, kes võtab enda peale koguni kõhtumõistmise Cervantese üle. Üllatava vabaduse ja en-damaksimapanekuga esineb selles osas noor solist Arvo Laid.

Teose mõtteline tuum on ot-sekui kehastatud kõrtsitüdruk Aldonza kujus, kelles Don Quijote sügav veendumus ära-tab kõikevõitva enese- ja inim-väärrikustunde. Helgi Sallu esineb kogu etenduse jooksul ühes kleidis. Ent missugune vahe on, kui võrrelda alguses